

Uvodnik / Editorial

Tamara Poljičanin

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Hrvatski zavod za javno zdravstvo je vodeća javnozdravstvena ustanova u zemlji i regiji. Na takvu viziju razvoja obavezuje mjesto i uloga koji ima u okviru i izvan zdravstvenog sustava naše zemlje. Takvu viziju razvoja omogućuje visoka razina znanja, stručnosti i predanosti poslu naših stručnjaka, znanstvenika i djelatnika. Takvoj viziji razvoja utire put 120 godina duga povijest postojanja.

Temeljna misija je omogućiti jasno i učinkovito prepoznavanje aktualnih javnozdravstvenih potreba populacije i anticipaciju budućih trendova te osiguravanje preduvjete za učinkovito upravljanje istima, u temeljnom svrhom očuvanja i unaprjeđenja zdravlja populacije.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, sukladno važećim zakonskim aktima, obavlja djelatnosti epidemiologije zaraznih bolesti i kroničnih masovnih nezaraznih bolesti, javnog zdravstva, zdravstvenog prosvjećivanja s promicanjem zdravlja i prevencije bolesti, zdravstvene ekologije, mikrobiologije, školske medicine, mentalnog zdravlja i prevencije ovisnosti. No u ostvarivanju temeljne svrhe javnog zdravstva a to je očuvanje i unaprjeđenje zdravlja populacije, nužno je daleko više od onoga što je moguće izreći suhoparnom zakonskom terminologijom. Nužna je dobra suradnja, koordinacija i partnerstvo među mnogim dionicima – nacionalno, regionalno i lokalno, u čemu mreža zavoda za javno zdravstvo na čelu s našim zavodom ima centralno mjesto. Nužno je nametnuti se u međunarodnim okvirima, kroz svakodnevnu suradnju sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom i drugim relevantnim međunarodnim i europskim tijelima, institucijama i organizacijama. Nužno je nametnuti koncepte zdravlja za sve, smanjenja

nejednakosti u zdravlju i zdravlja u svim politikama/sektorima, jer pitanje zdravlja i odgovornosti za zdravlje populacije nadilazi jednu ustanovu ili jedan sektor te postaje odgovornost društva u cjelini. Nužno je nametnuti razumijevanje investiranja u zdravlje kao najisplativije investicije u rast i razvoj društva.

U sadašnjoj slici Zavoda očituje se njegova duga tradicija. Hrvatski zavod za javno zdravstvo obavlja javnozdravstvenu djelatnost od 1893. kada je osnovan Naredbom Kraljevske zemaljske vlade pod brojem 10476. godine 1891. Kraljevska zemaljska vlada Kraljevine Hrvatske i Slavonije donosi Zakon o obvezatnom cijepljenju i docjepljivanju protiv velikih boginja. S tim povezano, 1893. godine Vlada osniva „Kraljevski zemaljski zavod za proizvodnju animalnog cjeviva protiv boginja“, koji kao preteča današnjeg Zavoda djeluje do 1928 godine. 1907. godine osnovan je „Humano medicinski mikrobiološki i kemijski zavod“ kojega kasnije preuzima Vlada pod imenom „Kraljevski kemijski bakteriološki zavod“, a 1923. godine ga dr. Andrija Štampar preimenuje u „Epidemiološki zavod“. Dr. Andrija Štampar osniva i „Institut za socijalnu medicinu“ te se općom reorganizacijom sve ove ustanove spajaju u „Higijenski zavod sa školom narodnog zdravlja“. Tijekom povijesti Zavod djeluje pod raznim nazivima i zajedno s drugim ustanovama kao „Zdravstveni zavod“, „Higijenski zavod“, „Centralni higijenski zavod“, „Republički zavod za zaštitu zdravlja“, „Zavod za zaštitu zdravlja Republike Hrvatske“, a 1993. godine dobiva sadašnje ime „Hrvatski zavod za javno zdravstvo“.

Za osnivanje današnje mreže zavoda za javno zdravstvo zaslužan JE dr. Andrija Štampar, pionir u preventivnoj medicini, te jedan od osnivača i prvi predsjednik opće skupštine Svjetske zdravstvene organizacije. Dr. Andrija Štampar je otac preventivne medicine i to ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu, a njegova definicija zdravlja kao stanja potpunog fizičkog, mentalnog

i društvenog blagostanja, a ne samo odsustva bolesti ili nesposobnosti, održala se do današnjih dana te je ugrađena u Ustav Svjetske zdravstvene organizacije.

Razvoj Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo kako kroz svoju povijesti tako i u budućnosti morao je i mora uzimati u obzir vodeće uzroke pobola i smrtnosti stanovništva, ali i uvažavati društvena zbivanja i trendove te anticipirati njihov utjecaj na zdravlje stanovništva. Hrvatsko stanovništvo zbog dugogodišnjeg smanjivanja broja rođenih i drugih negativnih demografskih trendova stari, te u pobolu i smrtnosti stanovništva dominiraju masovne kronične nezarazne bolesti, na prvom mjestu bolesti srca i krvnih žila, zatim maligne bolesti kao i mentalne bolesti. Starenje stanovništva s jedne strane stavlja u fokus modernog europskog društva kakvo je i hrvatsko, koncept zdravog starenja. Istovremeno starenje stanovništva obavezuje na posebnu brigu o djeci i mladima jer ta dobna skupina postaje sve malobrojnija. Nezdravi stilovi života koji su temelj razvoja kroničnih nezaraznih bolesti, poput pušenja, pretjeranog pijenja alkohola, nedovoljne tjelesne aktivnosti usvajaju se još u mladosti pa efikasne mjere prevencije trebaju započeti već u toj dobi. Epidemiološka situacija u našoj zemlji vezano uz zarazne bolesti povoljna je i stabilna dugi niz godina. No određeni trendovi u društvu poput globalizacije zbog koje svijet postaje globalno selo i u smislu širenja zaraznih bolesti ili poput sve jačeg otpora određenih društvenih grupa prema cijepljenju, povijesno najefikasnijoj javnozdravstvenoj mjeri, obavezuju nas da pitanje zaraznih bolesti i nadalje tretiramo kao prioritet. Okoliš kao vodeća odrednica zdravlja također je u fokusu javnozdravstvene djelatnosti a obuhvaća široka područja od sanitarne kontrole voda, zdravstvene ispravnosti i kakvoće namirnica i predmeta opće uporabe, do kvalitete zraka, klimatskih promjena i dr.

Strateški plan razvoja javnog zdravstva 2013.-2015. stavio je pred Hrvatski zavod za javno zdravstvo kao nositelja i koordinatora javnozdravstvene djelatnosti na nacionalnoj razini zadaću

unaprjeđenja zdravlja cjelokupnog stanovništva Republike Hrvatske. Ta zadaća utopijski priziva blagostanje i napredak, socijalnu pravdu i jednakost, ali istovremeno postavlja pred nas jasne zadaće i obaveze, kojih smo svjesni i sa kojima smo spremni nositi se.

dr.sc. Tamara Poljičanin, dr.med.

Ravnateljica Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo